

*Галина СТЕЦЬ,
канд. пед. наук, доц. кафедри вокально-хорового,
хореографічного та образотворчого мистецтва
факультету початкової освіти та мистецтва
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

У статті розкрито проблему застосування компетентнісного підходу до процесу навчання музичного мистецтва у закладах загальної середньої освіти. Доведено, що пріоритетом Нової української школи є формування та розвиток успішної особистості, здатної не лише засвоїти у процесі навчання конкретні результати, але й вміти зреалізувати їх у певних навчальних і життєвих ситуаціях.

Визначено основні дефініції компетентнісного підходу. Доведено, що застосування компетентнісного підходу до процесу навчання музичного мистецтва підсилює важливість здійснення творчої, проектної, інтерактивної та практичної діяльності у закладах загальної середньої освіти.

***Ключові слова:** компетентнісний підхід, компетенція, компетентність, урок музичного мистецтва, музичні компетентності, творчі здібності, музично-творча діяльність, Нова українська школа.*

В умовах сучасного вітчизняного освітнього простору відбувається модернізація мистецької освіти. З огляду на це актуалізується потреба у пошуку способів впровадження компетентнісного підходу до процесу навчання музичного мистецтва у закладах загальної середньої освіти. Адже пріоритетом Нової української школи є формування та розвиток успішної особистості, здатної не лише засвоїти у процесі навчання конкретні результати – знання, уміння та навички, але й вміти зреалізувати їх у певних навчальних і життєвих ситуаціях.

Проблема реалізації компетентнісного підходу в мистецькій освітній галузі відображена в офіційних документах. Так, у Законі України «Про повну загальну середню освіту» (2020) зазначається, що головна її мета полягає у

всебічному розвитку, вихованні та соціалізації особистості, адже лише успішна людина зможе гармонійно взаємодіяти з цивілізованим суспільством та навколишнім середовищем. Всебічно розвинена особистість прагне самовдосконалюватись та навчатись упродовж власного життя, вона здатна свідомо здійснювати життєвий вибір, проявляє готовність до самореалізації, для неї характерні відповідальність, трудова діяльність та громадянська активність. «Досягнення цієї мети забезпечується шляхом формування ключових компетентностей, необхідних кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності» [2, с. 1] – зазначено в нормативному документі про освіту Державний стандарт нового покоління освітньої галузі «Мистецтво» наголошує, що основна мета шкільної мистецької освіти зосереджена на формуванні у школярів системи компетентностей: ключових, міжпредметних естетичних та предметних мистецьких як інтегральної основи світогляду; здатності до культурного самовираження особистості, її художньо-творчої самореалізації в житті [1].

У переліку дослідників, які займаються проблемою компетентностей особистості необхідно виділити науково-педагогічні дослідження таких вчених, як В. Берека [4], Н. Босак, О. Вознюк, А. Галас [4], І. Дроздова, І. Єрмаков, О. Литовченко, О. Мамчич, А. Мудрик, М. Пентилюк, В. Семиченко, Н. Тализіна, Л. Шевчук та ін. Питання впровадження компетентнісного підходу в мистецькій освіті розкривається в наукових працях таких українських науковців: І. Беха, Н. Бібік, С. Ковальової [3], Л. Масол, О. Овчарук, І. Полубояриної, О. Пометун, І. Ревенко, І. Родигіної, О. Савченко, Г. Сотської, Є. Торшилової, Л. Хоружої, С. Черненка [6] та ін.

На жаль, проблема застосування компетентнісного підходу до процесу навчання музичного мистецтва у закладах загальної середньої освіти є недостатньо розкритою. З огляду на її особливості та специфіку вона актуальна і вимагає ґрунтовного вивчення.

Метою статті є дослідження особливостей застосування компетентнісного підходу до процесу навчання музичного мистецтва у закладах загальної середньої освіти.

Для з'ясування сутності поняття компетентнісного підходу виокремимо його основні дефініції – «компетенція» та «компетентність». Дослідники означеної проблеми В. Берека та А. Галас подають визначення *компетенції* як певної соціальної норми, що складається з поєднання набутих знань, умінь та отриманих навичок, способів діяльності школяра та певного здобутого ним досвіду. Це поняття не характеризує особистість, проте у процесі засвоєння та рефлексії учня, стає його характеристикою, перетворюючись на компетентність, стверджують автори [4]. *Компетентність*, на думку науковців, це результат набуття компетенцій, тобто «здатність застосовувати набуті знання, вміння, навички, способи діяльності, власний досвід у нестандартних ситуаціях з метою вирішення певних життєво важливих проблем» [4, с. 14]. Погляди дослідників сходяться на тому, що *компетентність* формується у результаті активної самостійної діяльності людини та є її особистісною характеристикою. Таким чином, науковці підсумовують, що здатність особистості виконувати виробничі завдання і є *компетентність*, а стандарти поведінки, які забезпечують цю здатність – *компетенція* [4].

Визначивши основні дефініції компетентнісного підходу, можемо стверджувати, що сукупність навчальних досягнень школярів у процесі пізнання музичного мистецтва можна вважати їхньою компетентністю. Державний стандарт загальної середньої освіти освітньої галузі «Мистецтво» визначає *музичну компетентність* як властивість до усвідомленого пізнання та творчої самореалізації у сфері музичного мистецтва, яка проявляється в результаті активної музичної діяльності [1].

Компетентнісний підхід передбачає формування предметних, міжпредметних та ключових компетентностей.

Одним з компонентів, які формують сутність Нової української школи, є формування компетентностей, зокрема предметних. У цьому контексті актуальним

є, запропонований С. Ковальновою, комплекс музичних компетентностей, а саме, інтерпретаційні, вокально-хорові виконавські, інструментально-виконавські та творчі:

- *інтерпретаційні* (передбачають здатність школярів до аналізу й інтерпретації творів музичного мистецтва, усвідомлення ними розвитку музичного образу та застосування відповідної термінології);

- *вокально-хорові виконавські* (передбачають застосування учнями на уроках вокально-хорових навичок під час виразного виконання народних та професійних пісень);

- *інструментально-виконавські* (передбачають застосування елементарних навичок школярами гри на музичних інструментах, прочитання та виконання ними партитури, використовуючи різноманітні дитячі музичні інструменти);

- *творчі* (проявляються у процесі імпровізації на уроках музичного мистецтва (вокальної, інструментальної), драматизації, інсценізації, творення учнями різноманітних мелодій, створення ними цікавих ритмічних та музичних акомпанементів) [3].

У контексті теми нашого дослідження цікавою є думка С. Черненка, який вважає, що у процесі опанування знаннями у галузі музичного мистецтва, учням необхідно оволодіти такими предметними компетентностями, як:

- уміння застосовувати знання музичних традицій рідного краю у власній діяльності;

- застосування вокально-хорових навичок відповідно до правил співу;

- розуміння виражальних засобів музичного мистецтва, його значення у житті людини, культурній сфері;

- інтерпретація змісту музичних зразків, вміння виражати естетичне ставлення до аналізованої музики;

- реалізація власних почуттів і думок у музичній практиці [6].

Застосування компетентнісного підходу в процесі навчальної діяльності, як зауважує С. Черненко, передбачає роз'яснення та засвоєння музичного матеріалу «через створення проблемних ситуацій, надання практико-

орієнтованих завдань» [6, с. 191], які водночас надають можливість школярам аналізувати та синтезувати отриману музичну інформацію, оцінити, переосмислити її зміст, і в такий спосіб творити нову музику. Дослідник вважає, що важлива частина компетентнісного підходу полягає у співпраці учнів між собою та з учителем зокрема, ведення діалогу і застосування педагогом формувального оцінювання.

Компетентнісний підхід на уроках музичного мистецтва передбачає інформаційну діяльність та оволодіння школярами відповідних знань, умінь та навичок з метою вирішення певного спектру проблем у нестандартних ситуаціях. Таке навчання спрямоване на досягнення успіху, створює умови для забезпечення конкурентоспроможності на ринку праці.

У межах публікації розглянемо методику реалізації компетентнісного підходу у процесі навчальної діяльності вчителя музичного мистецтва К. Савчук. Ця методика сприяє формуванню та розвитку творчих здібностей школярів внаслідок активної музичної та творчої діяльності, що передбачає наступні види роботи:

- *співи (вокально-хорова діяльність застосовується як один із провідних видів діяльності на уроці музичного мистецтва; використання вправ для розвитку правильного дихання під час співу);*

- *вивчення нотної грамоти передбачає завдання придумати слова, в яких зустрічаються нотні склади, наприклад: т - РЕ-мбіта, ФА-н-фа-ри, ДО-щ, до-МІ-но, СІ-м,я, ЛЯ-лька, ФА-зан, пара-СОЛЬ-ка; учні отримують від вчителя завдання записати нотами запропоновані склади і знайти на виготовлених вчителем картинках назви цих ноток);*

- *слухання музики (пропонуються твори народного, класичного, сучасного мистецтва; інсценізація пісень, виконання їх у ролях; у музичних зразках, пов'язаних з картинками природи, передбачається для учнів завдання намалювати музику до прослуханого);*

- музично-ритмічні рухи (ритмічне проплескування, простукування тривалостей нот; гра «Луна» передбачає відтворення ритмічного супроводу одним учнем, та повторення і додавання нового ритму іншим);

- застосування різноманітних технологій (технологія «Мікрофон» спонукає учнів до спілкування та до висловлення особистої думки; викликає бажання висловитись навіть у неактивних учнів; «Гра у кореспондентів» застосовується для активізації учнів старшої та середньої школи, передбачає оволодіння учнями навиками самостійної роботи з інформацією, – підготовка репортажів з «місця події», наприклад, концерт відомого гурту, або «інтерв'ю» в зірок естради);

- ребуси, кросворди, вікторини, тести [5].

Висновки. Таким чином, узагальнюючи науково-педагогічні дослідження щодо реалізації компетентнісного підходу до процесу навчання музичного мистецтва, можна зробити висновки, що його застосування підсилює важливість здійснення творчої, проєктної, інтерактивної та практичної діяльності у закладах загальної середньої освіти.

На сьогодні всебічний розвиток, виховання та соціалізація особистості, формування у неї ключових компетентностей, необхідних для успішної життєдіяльності є одним з основних завдань Нової української школи, що підтверджується і практикою, і державною політикою України.

Подальші перспективи дослідження вбачаємо у розгляді умов, які сприятимуть розвитку предметних компетентностей учнів на уроках музичного мистецтва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF#n10> (дата звернення: 09.11.2022).

2. Закон України «Про повну загальну середню освіту». 2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 09.11.2022).

3. Ковальова С. Дидактична модель формування предметних компетентностей учнів на уроках музичного мистецтва. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2013. № 8 (Ч. 1). С. 64–70.

4. Професійна компетентність вчителя початкових класів : навч.-метод. посіб. / упоряд. : В. Є. Берека, А. В. Галас. Харків : Ранок, 2018. 496 с.

5. Савчук К. Формування компетентностей на уроках музичного мистецтва. *Всеосвіта*: веб-сайт. URL: <https://vseosvita.ua/library/statt-formuvanna-kompetentnostej-na-urokah-muzicnogo-mistectva-222566.html> (дата звернення: 10.11.2022).

6. Черненко С. Як реалізувати компетентнісний підхід на уроках інтегрованого курсу «мистецтво» у 5 класі НУШ. *Науково-методичний вісник*. 2022. № 58. С. 190–200.